

УДК 004.738.5:339(477:061.1ЄС)

DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2019\(102\)02](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2019(102)02)

КРЕГУЛ Юрій

к. ю. н., професор, завідувач кафедри загальноправових дисциплін Київського національного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

E-mail: kregul@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-8355-7899

БАТРИМЕНКО Василь

к. і. н., доцент кафедри загальноправових дисциплін Київського національного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

E-mail: vi_batrimenko@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-1376-8735

ГАРМОНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ УКРАЇНИ З ЄС

Досліджено сукупність правових інструментів, ринкових важелів та фінансових механізмів розвитку електронної комерції, покликаних забезпечити раціональне здійснення електронного бізнесу в умовах європейської інтеграції України. Визначено правові та економічні наслідки гармонізації системи регулювання електронної комерції України з ЄС.

Ключові слова: електронна комерція, електронний бізнес, гармонізація правового регулювання електронної комерції, міжнародна електронна торгівля, Європейський Союз, гармонізація норм внутрішнього законодавства, інтернет-технології.

Крегул Ю., Батрименко В. Гармонизация системы регулирования электронной коммерции Украина с ЕС. Исследована совокупность правовых инструментов, рыночных рычагов и финансовых механизмов развития электронной коммерции, призванных обеспечить рациональное осуществление электронного бизнеса в условиях европейской интеграции Украины. Определены правовые и экономические последствия гармонизации системы регулирования электронной коммерции Украины с ЕС.

Ключевые слова: электронная коммерция, электронный бизнес, гармонизация правового регулирования электронной коммерции, международная электронная торговля, Европейский Союз, гармонизация норм внутреннего законодательства, интернет-технологии.

Постановка проблеми. Механізм інтеграції України з ЄС у сфері електронної торгівлі є основою ефективного розвитку взаємовідносин щодо поглиблення двосторонньої співпраці в площині електронних операцій. Йдеться, передусім, про сукупність правових інструментів, ринкових важелів та фінансових механізмів розвитку електронної комерції, покликаних забезпечити раціональне здійснення електронного бізнесу. В контексті поглиблення інтеграційної співпраці першочергового значення набуває дієва та своєчасна гармонізація правових інструментів регулювання електронної комерції України з системою регулювання ЄС.

Зважаючи на це, процес гармонізації стосується, насамперед, закріплення європейських стандартів організаційно-правового регулювання електронної комерції у законодавстві України, подальший розвиток національної системи нормативно-правового забезпечення у законах та підзаконних актах, удосконалення та оптимізації чинного законодавства у сфері електронної торгівлі та електронного документообігу. Адже створення режиму максимального сприяння розвитку електронної комерції економічним базисом є актуальними для успішної конкуренції українських суб'єктів господарювання Єдиному внутрішньому ринку ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню нормативно-правових питань розвитку системи міжнародної електронної комерції, її основних механізмів функціонування в умовах глобалізації у своїй діяльності виявляють науковий інтерес такі закордонні вчені, як Д. Вільямс, К. Гілліон, Б. Мартенс [1–3] та ін. Теоретичні аспекти правових механізмів та наслідків інтеграції України до системи електронної комерції ЄС розглядали такі вітчизняні вчені, як О. Вінник, Я. Костюченко [4–5], Р. Заблоцька, В. Муравйов, О. Шнирков [6] та ін. Практичні тенденції економіко-правової взаємодії України з ЄС у сфері електронної комерції досліджували М. Возний, С. Войтко, С. Маловичко, В. Писаренко [7–10] та ін.

Водночас, незважаючи на значну кількість публікацій, присвячених різним аспектам та специфічним особливостям міжнародної електронної комерції, у тематиці недостатньо досліджені процеси взаємозв'язку між якісними змінами у сучасних формах прояву міжнародної електронної комерції України та структурними перетвореннями у національному господарстві.

Метою статті є наукове обґрунтування правових та економічних наслідків гармонізації системи регулювання електронної комерції України з ЄС, а також виявлення практичних кроків щодо оптимізації системи нормативно-правового забезпечення функціонування ринку електронної комерції України в умовах реалізації Угоди про асоціацію.

Матеріали та методи. Методологічною базою статті є система загальнонаукових методів пізнання (діалектичний, індукції та дедукції, порівняння і синтезу, абстракції); визначення прямих та зворотних зв'язків між економічними явищами та процесами.

Інформаційною основою статті є чинне законодавство України, міжнародно-правові акти, законодавство ЄС, національні статистичні довідники, фактологічні дані монографічної і періодичної літератури.

Результати дослідження. Однією з основних форм співпраці Європейського Союзу з країнами-партнерами та міжнародними організаціями є укладання міжнародних угод про асоціацію. Завершення терміну дії Угоди про партнерство і співробітництво (УПС) між європейською спільнотою та країнами-членами, з одного боку, й Україною, з іншого, передбачало укладання нової угоди про співпрацю між

сторонами. Дискусія навколо того, якою мала стати нова поглиблена угода між Україною та Євросоюзом, що повинна була замінити УПС, закінчилась у 2008 р., коли на Паризькому саміті Україна-Євросоюз було визначено, що нею має стати угода про асоціацію (УА). Україна та ЄС 21 березня 2014 р. підписали політичну частину УА. Економічну частину Угоди щодо створення зони вільної торгівлі підписано 27 червня 2014 р. у Брюсселі [6, с. 307].

Нині Європейська комісія та уряди держав-членів ЄС опікуються питаннями становлення та розвитку Єдиного цифрового ринку (*Digital Single Market*), основною ціллю якого є уніфікація законодавства надання і розповсюдження інформаційно-телекомунікаційних послуг. Єдиний цифровий ринок ЄС містить усі компоненти бізнес-систем електронної комерції. Крім того, він є складовою довгострокової програми інформаційного розвитку для Європи-2020. Європейською комісією розроблено Стратегію формування Єдиного цифрового ринку, яка містить три основні напрями: спрощення он-лайн доступу до товарів і послуг, створення сприятливих умов для розвитку цифрових мереж та надання цифрових послуг, сприяння зростанню цифрової економіки ЄС. Механізмами втілення цієї стратегії виступають такі важливі напрями оптимізації законодавчого забезпечення, як реформування системи прав інтелектуальної власності, вдосконалення правових норм у сфері телекомунікацій, забезпечення вільного доступу до цифрових послуг і товарів як для споживачів, так і бізнесів, формування сприятливого середовища для процвітання цифрових мереж і послуг, а також створення Європейської цифрової економіки та суспільства з потенціалом до розвитку шляхом інвестування у технології [11].

Наразі вартісні обсяги електронної комерції в ЄС оцінюються на рівні 0,5 трлн євро, і прогнозується збільшення цих обсягів на 100 % до 2020 р., становлення та розвиток системи Єдиного європейського цифрового ринку проходитиме запланованими темпами [12].

Вітчизняний ринок електронної комерції є одним з найбільших у Центральній і Східній Європі. Завдяки розвитку цифрових технологій на сучасному етапі боротьба за українського покупця ведеться у глобальному масштабі. Зокрема, в Україні на 01.01.2017 налічувалося 21,9 млн користувачів Інтернету, що становить близько 58 % населення. Для порівняння в Європі цей показник дорівнює більше 80 %. Відповідно, Україна має значний потенціал для розвитку електронної комерції [13, с. 160].

З огляду на це, а також з підписанням Україною Угоди про асоціацію з ЄС виникла гостра потреба законодавчого підкріплення нового високотехнологічного виду комерції, що призвело до ухвалення Закону України «Про електронну комерцію» у 2015 р., де вводиться нова для законодавства термінологія, описуються права та обов'язки продавців та покупців, постачальників послуг проміжного характеру в інформаційній сфері (інтернет-провайдери, хостинги, дата-центри тощо),

основні вимоги для юридичної чинності електронного правочину, надання йому юридичної сили, відповідальності сторін та ще раз підтверджується юридична обов'язковість захисту персональних даних у електронній комерції [14].

При розробці законопроекту проаналізовано відповідні національні закони інших держав, а саме:

- Закон про електронні правочини 2001 р. Південної Австралії (*South Australia Electronic Transactions Act 2000*);
- Уніфікований закон про електронні транзакції США 1999 р., прийнятий 47 Штатами (*Uniform Electronic Transactions Act 1999, UETA*);
- Директива ЄС «Про електронну комерцію» від 08.06.2000;
- Закон про електронну торгівлю і електронний підпис, Республіка Словенія (*Electronic Commerce and Electronic Signature Act, ECAS*) [14].

Крім цього, бралася до уваги Конвенція ООН про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах від 23.11.2005, на основі так званого «функціонально-еквівалентного» підходу. Сутність такого підходу полягає в тому, щоб проаналізувати цілі та функції тих традиційних юридичних вимог, які висуваються до складання договірної документації на папері, щоб установити, як вони можуть бути використані за допомогою методів, що застосовуються в разі електронного передання даних [15].

Закон України «Про електронну комерцію» описує типові шляхи законодавчо правильного ведення електронної комерції та спирається на ряд інших законів, кодексів, що детально описують права та обов'язки покупців і продавців при фізичній торгівлі без застосування телекомунікаційних систем. Зокрема, це: Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Закони України «Про захист прав споживачів», «Про рекламу», «Про електронні документи й електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», «Про телекомунікації» [16].

Основними новаціями цього Закону стало закріплення у законодавчому обігу усталених категорій і фундаментальних понять електронної комерції, зокрема: електронна комерція; електронна торгівля; інтернет-магазин; електронний правочин; реалізація товару дистанційним способом; суб'єкт електронної комерції [17].

У цілому до основних напрямів стимулювання розвитку інституційного забезпечення інтеграційної співпраці з ЄС у сфері електронної комерції варто віднести: узгодження правових норм укладення угод в електронному вигляді; забезпечення державного сприяння розвитку електронної комерції для усунення перешкод здійснення електронних операцій, недопущення будь-яких форм дискримінації, надання учасникам рівних прав на судовий захист; поширення інформації та набуття знань суб'єктами господарювання про можливості інтернет-комерції та переваги для бізнесу при їх впровадженні; розбудову інфраструктури ринку електронної комерції.

Щодо регулювання електронної та міжнародної електронної комерції, то діяльність у сфері електронної комерції в Україні не врегульовано виключенням нормативно-правових актів Національного банку України з питань електронних грошей та використання спеціальних платіжних засобів в електронному середовищі. Окремі питання, пов'язані з оборотом інформації, врегульовано Законами України «Про Електронний підпис» та «Про електронний документообіг», але цілісного регулювання особливостей електронних правовідносин не існує. Запропоновані зміни нададуть можливість вдосконалити чинне законодавство у сфері електронної комерції, запровадити єдиний підхід до державного регулювання діяльності у сфері електронної комерції. Запропоновані норми сприятимуть підвищенню рівня економічної безпеки держави та громадян-користувачів електронних магазинів. Це матиме додатковий позитивний вплив на розвиток економіки країни, підвищення конкурентоспроможності фінансового сектора та суб'єктів господарювання.

Застосування Закону України «Про електронну комерцію» у практиці електронної комерції, очевидно, створює ряд правових та економічних наслідків. Правові наслідки виражаються у більш структурованому та впорядкованому визначенні суб'єктів, об'єктів та процедур, що безпосередньо залучені у процеси електронної комерції, які можна поділити на три основні групи питань системи нормативно-правового регулювання.

Перша група зазначених питань безпосередньо стосуються статусу, прав та обов'язків продавців, покупців, інформаційних посередників в електронній комерції. Учасниками господарської та правової взаємодії у електронній комерції є суб'єкти підприємницької діяльності, засновані на електронному обміні даними, надаванні телекомунікаційних та інформаційних послуг, органи державної та місцевої влади, які застосовують відповідні функціональні обов'язки за допомогою систем електронного уряду.

Продавець товарів, робіт, послуг в електронній комерції під час своєї діяльності та у разі поширення комерційного електронного повідомлення зобов'язаний забезпечити прямий, простий, стабільний доступ інших учасників відносин у сфері електронної комерції до такої інформації:

- повне найменування юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи-підприємця;
- місцезнаходження юридичної особи або місце реєстрації та місце фактичного проживання фізичної особи-підприємця;
- адреса електронної пошти та/або адреса інтернет-магазину;
- ідентифікаційний код для юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків для фізичної особи-підприємця;
- щодо включення податків у розрахунок вартості товару, роботи, послуги та у разі доставки товару;
- щодо вартості доставки;
- про наявність ліцензії (якщо вона необхідна за законодавством) [17].

Права та обов'язки покупця (замовника, споживача) товарів, робіт, послуг у сфері електронної комерції визначаються законодавством України, зокрема Законом України «Про захист прав споживачів». Фізична особа повинна надати інформацію про себе, необхідну для вчинення електронного правочину, створення електронного підпису, ідентифікації в інформаційній системі суб'єкта електронної комерції шляхом введення (створення) особою спеціального набору електронних даних, а також вчинення інших дій у такій системі [18, с. 42].

Постачальник послуг проміжного характеру в інформаційній сфері, що надає послуги проміжного (тимчасового) зберігання інформації, наданої одержувачем послуги, з єдиною метою – покращити подальше передання інформації іншим одержувачам послуги на їхню вимогу, не несе відповідальності за автоматичне, тимчасове та проміжне зберігання інформації і за шкоду, завдану внаслідок використання результатів таких послуг, за умови що він не змінює зміст інформації, виконує умови доступу до інформації, включаючи законодавчі вимоги доступу до інформації про власника мережевого ресурсу, виконує правила оновлення інформації.

Друга група правових наслідків прийняття Закону стосуються порядку вчинення електронних правочинів, що здійснюються на основі відповідних пропозицій (оферт). Комерційні електронні повідомлення поширюються лише на підставі згоди на отримання таких повідомлень, наданої особою, якій такі повідомлення адресовані. У випадку, якщо електронне повідомлення надсилається особі без її згоди, вона може відмовитися від подальшого отримання таких повідомлень.

Комерційне електронне повідомлення має відповідати таким вимогам:

- комерційне електронне повідомлення має чітко ідентифікуватися як таке;
- особа, від імені якої надсилається комерційне електронне повідомлення, зобов'язана забезпечити прямий, простий доступ осіб, яким воно адресовано;
- комерційні електронні повідомлення щодо знижок, премій, заохочувальних подарунків тощо мають чітко ідентифікуватися як такі, а умови їх отримання мають бути доступними та викладатися у спосіб, що унеможливує двозначне розуміння, а також відповідати вимогам законодавства про рекламу;
- інформація про вартість товару, роботи, послуги повинна містити відомості щодо включення податків у її розрахунок та, у разі доставки товару, – інформацію про вартість доставки.

Електронний договір укладається шляхом пропозиції його укласти (оферти) однією стороною та її прийняття (акцепту) другою стороною.

Відповідь особи, якій адресована пропозиція укласти електронний договір, про її прийняття (акцепт) може бути надана шляхом надсилання електронного повідомлення особі, яка зробила пропозицію укласти електронний договір (зазвичай для оптових закупівель, надання послуг

на великій відстані); заповнення формуляра заяви (форми) про прийняття такої пропозиції в електронній формі (зазвичай використовується для інтернет-магазинів, коли відвідувач є «гостем», тобто не має обліковий запис); вчинення дій, що вважаються прийняттям пропозиції укласти електронний договір, якщо зміст таких дій чітко роз'яснено в інформаційній системі, в якій розміщено таку пропозицію, і ці роз'яснення логічно пов'язані з нею (зазвичай має місце, коли покупець має власний обліковий запис на сайті, та просто натискає кнопку «купити»).

Третя група правових наслідків стосується надання правочину юридичної сили. Зокрема, відповідно до Закону, існує три види надання електронному договору юридичної сили у разі:

- підписання з використанням електронного цифрового підпису відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис» лише у випадках, коли цей механізм укладання угод погоджений усіма учасниками комерційних операцій;
- електронного підпису одноразовим ідентифікатором, визначеним цим Законом;
- аналога власноручного підпису (факсимільного відтворення підпису за допомогою засобів механічного або іншого копіювання, іншого аналога власноручного підпису) за письмовою згодою сторін, у якій мають міститися зразки відповідних аналогів власноручних підписів [19].

Розглядаючи ефективність використання наведених видів надання електронному договору юридичної сили, визначено, що перший варіант є оптимальним для одноразових, спорадичних правочинів між фізичними особами-підприємцями та юридичними особами, так як зазвичай частіше саме вони мають електронний цифровий підпис, у той час як пересічні споживачі, що прагнуть придбати товар в інтернет-магазині, радше відмовляться від такої складної процедури підтвердження замовлення. Другий варіант найбільш оптимальний для масових електронних правочинів, так як являє собою набір букв, чисел та символів, що передаються клієнту, який має обліковий запис (вніс необхідну для електронного правочину інформацію, як того, зокрема, вимагає сам Закон) – зазвичай за допомогою *SMS*-повідомлення або повідомлення на електронну пошту. Це значно простіше ніж використання електронного цифрового підпису, проте несе за собою вірогідність шахрайських дій у випадку, якщо кіберзлочинці отримають доступ до тієї ж пошти або мобільного телефону. Третій варіант є найбільш оптимальним для підписання періодичних, частих електронних договорів між контрагентами, які встановили довготривалі ділові зв'язки. Закон вимагає, щоб для того аби просто сканувати підпис та вважати його юридично сильним (аналогом власноручного підпису) потрібно підписати попередню угоду про визнання таких підписів, де мають міститися зразки відповідних аналогів. Цей варіант створює ще більше ризиків фальсифікації правочинів, так як відскановані підписи майже нічим не захищені від масових шахрайств [20].

Найбільш суперечливою нормою Закону виступає прирівнювання електронного договору до договору у письмовій формі у судовому розгляді справи. Електронний договір, укладений шляхом обміну електронними повідомленнями, підписаний у зазначеному порядку вважається таким, що за правовими наслідками прирівнюється до договору, укладеного у письмовій формі. Кожний примірник електронного документа з накладеним на нього підписом є оригіналом такого документа [19]. Більше того, електронні документи (повідомлення, чеки, транспортні накладні), що є методами або засобами здійснення правочинів та комерційних і фінансових операцій, можуть виступати доказами у суді та арбітражі.

Якщо розглядати європейський досвід регулювання електронної комерції, то одразу стає очевидною різниця в охопленні правового регулювання у сфері електронної комерції, адже Закон України є першим у своєму роді і має на меті побудувати лише основні межі діяльності суб'єктів господарювання в електронному просторі, водночас викладаючи найосновніші права, обов'язки та процедури.

Подібною за призначенням до Закону України «Про електронну комерцію» є Європейська директива про електронну комерцію № 2000/31/EU, проте за своєю суттю вона регулює більш чіткі та нагальні проблеми у сфері електронної торгівлі. Зокрема, можна виокремити п'ять основних аспектів, що регулює Директива:

- свобода та підтримка свободи надання інформаційних послуг на території ЄС без дискримінації щодо будь-яких країн-членів;
- заборона практики видачі попередніх дозволів чи інших рівнозначних вимог щодо започаткування та ведення діяльності з надання інформаційних послуг, встановлення вимог щодо обов'язкового опублікування інформації про рівень захисту обміну даними між провайдерами, також обов'язкові деталі, які мають містити комерційні повідомлення електронного характеру, обмеження поширення «небажаних повідомлень» – тобто «спаму», дозвіл на використання комерційних електронних повідомлень особам регульованих професій (лікарі, вчителі, адвокатура, аудитори тощо) при дотриманні професійної етики;
- визначення порядку оформлення електронних договорів, на держави-члени ЄС покладалась вимога здійснити зміни у внутрішньому законодавстві аби надати юридичної сили електронним договорам;
- відповідальність кожного окремого суб'єкта за невиконання зобов'язань, фальсифікацію даних, шахрайство, нелегальний продаж персональними даними;
- адміністративний блок питань щодо імплементації та уніфікації внутрішніх законодавств держав-членів [21].

У симбіозі з такою Директивою діє Розпорядження Європейського парламенту та Ради № 910/2014 щодо електронної ідентифікації та довірчих послуг для цілей електронних трансакцій на внутрішньому ринку. Відповідно до Розпорядження, в ЄС діє дворівневий підхід до різносильного надання варіантам підписання електронного правочину

юридичної дії. При дворівневому підході законом встановлюються низькі порогові вимоги, яким засоби електронного посвідчення достовірності повинні відповідати для отримання певного мінімального юридичного статусу, тоді як деякі засоби електронного посвідчення достовірності (які можуть іменуватися захищеними, вдосконаленими або особливо надійними цифровими підписами) наділяються більшою юридичною силою. Зокрема, на теренах ЄС розрізняють такі види підписів: електронний, удосконалений електронний, кваліфікований електронний. І лише кваліфікований електронний підпис має таку ж саму юридичну силу, що й власноручний підпис (якість підпису залежить від методу криптографії (шифрування), наявності сертифікатів безпеки у європейських акредитованих центрах сертифікації ключів тощо) [22].

Низка вимог, які законодавчі норми приписують до виконання суб'єктам електронної комерції, різняться в Законі України та Директиві ЄС. Зокрема, пункт 2 статті 11 Закону України «Про електронну комерцію» передбачає, що електронний договір обов'язково має містити істотні умови, вказані в Цивільному кодексі України як і для звичайних фізичних договорів. Проте може містити такий ряд умов: технологію (порядок) укладення договору; порядок створення та накладання електронних підписів сторонами договору; можливість та порядок внесення змін до умов договору; спосіб та порядок прийняття пропозиції укласти електронний договір (акцепт); порядок обміну електронними повідомленнями та інформацією між сторонами під час виконання ними своїх зобов'язань; технічні засоби ідентифікації сторони; порядок внесення змін до помилково відправленого прийняття пропозиції укласти електронний договір (акцепт); посилення на умови, що включаються до договору, шляхом переспрямування (відсилання) до іншого електронного документа і порядок доступу до такого документа; спосіб зберігання та пред'явлення електронних документів, повідомлень, іншої інформації в електронній формі та умови доступу до них; умови виготовлення та отримання паперових копій електронних документів; можливість вибору мови, що використовується під час укладення та виконання договору [10].

В українському законодавстві ці вимоги запозичені саме з Директиви, проте був змінений імперативний статус параграфа на диспозитивний (або-або). Це звичайно створить у майбутньому ряд проблем при укладанні договорів між українськими та європейськими суб'єктами електронного господарювання, тому Закон у цій частині потребує суттєвого перегляду для гармонізації українського законодавства із загальноєвропейським (згідно з положеннями Угоди про асоціацію України з ЄС).

У сфері ж суто економічних наслідків гармонізації з системою регулювання в ЄС Закон України «Про електронну комерцію» виступає як базисний документ, навколо якого буде формуватися структурована система регулятивних норм, які на доволі глибокому рівні зможуть регулювати процеси відносин між суб'єктами господарювання у рамках

електронної комерції, створять середовище для регулювання руху грошових потоків, збереження конфіденційності комерційної інформації, поширення світової практики регулювання.

Відчутні результати від запровадження Закону на розвиток бізнес-систем електронної комерції слід очікувати лише у середньостроковій перспективі з ряду причин, а саме: *по-перше*, невисокий рівень довіри українських підприємців до створення бізнес-відносин за допомогою сучасних засобів комунікації; *по-друге*, більшість електронних правочинів, що справді можуть регулюватися цим Законом відповідно до ознак, на сучасному етапі знаходяться в «сірій» зоні економіки, тому державне регулювання не може накласти на існуючі домовленості додаткових ускладнень; *по-третє*, наявність значної кількості господарських відносин, що не мають необхідного як правового, так і інституційного регулювання, що згодом потребує втілення як у підзаконних актах, так і у формі створення окремих державних регуляторів [23, с. 110].

Висновки. Гармонізація системи регулювання електронної комерції України з ЄС сприяє зростанню економіки та надасть можливість Україні в майбутньому інтегруватися до Єдиного цифрового ринку, а також посісти конкурентні позиції у сфері інформаційно-комунікаційних технологій у країнах Центральної та Східної Європи.

Таким чином, запровадження Закону України «Про електронну комерцію» є своєрідним трампліном на шляху регулювання та захисту електронної комерції і правові наслідки його введення мають потужний характер. Проте, так як Україна при запровадженні правових заходів у сфері електронної комерції спиралася на ряд європейських, американських та загальноєвропейських правових практик у цьому питанні, українська правотворчість щодо правових вимог стосовно електронних правочинів пішла шляхом поетапних градуалістичних заходів. Однак, зважаючи на шлях України до вступу в Європейський Союз, у середньостроковому періоді правове забезпечення електронної комерції має бути змінене, доповнене та юридично посилене.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Williams D., D'Souza C. The Digital Economy. Bank of Canada Review. URL : <http://www.bankofcanada.ca/wp-content/uploads/2017/05/boc-review-spring17-dsouza.pdf>.
2. Hillion C. A. New Framework for the Relations between the Union and its East-European Neighbours. *EUI Working Paper Law*. 2007. № 21. P. 147-154.
3. Martens B., Duch-Brown N. Consumer Benefits from the EU Digital Single Market: Evidence from Household Appliances Markets. Institute for Prospective Technological Studies Digital Economy Working Paper № 2014/03. URL : <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2446964>.
4. Вінник О. Нормативно-правове регулювання відносин у сфері цифрової економіки. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 2 (97). С. 124-135.
5. Костюченко Я. М. Правове регулювання співробітництва України та Європейського Союзу. Київ: LAT&K, 2011. 206 с.
6. Шнирков О. І., Муравйов В. І., Заблоцька Р. О. та ін. Економічна асоціація України з Європейським Союзом. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2015. 415 с.

7. Возний М. І. Міжнародна електронна торгівля. Проблеми та перспективи розвитку в Україні. *Збірник наукових праць Буковинського університету*. Економічні науки. 2011. Вип. 7. С. 243-252.
8. Войтко С. В., Сакалош Т. В. Ринок інформаційно-комунікаційних технологій: структура та аналіз. *Видавництво Львівської політехніки*. 2015. № 594. С. 384-392.
9. Маловичко С. В. Аналіз сучасних тенденцій та динаміки розвитку електронної торгівлі на підприємствах України. *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 14-16.
10. Писаренко В. П. Порівняльний аналіз європейського законодавства в галузі електронного документообігу. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. № 4. С. 28-33.
11. The Concept of a «Digital Economy». URL : <http://odec.org.uk/theconcept-of-a-digital-economy>.
12. Digital Economy and Society Index 201712. URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>.
13. Юрчук Н. П. Особливості платіжного середовища систем електронної комерції в Україні. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 6. С. 157-167.
14. Новели Закону України «Про електронну комерцію». URL : <http://jurist-blog.com.ua/electronna-comercia.html>.
15. Information Economy Report 2017. UNCTAD. URL : http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ier2017_en.pdf.
16. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9 січня 2007 року. *Офіційний вісник України* від 12.02.2007. № 8. Код акта 38622/2007.
17. Про електронну комерцію: Закон України № 675-VIII від 3 вересня 2015 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.
18. Зеліско А. М., Байцар Р. І. Розвиток нормативно-правового регулювання електронної комерції в Україні. *Технічне регулювання: стандартизація, сертифікація, якість*. 2016. № 3. С. 39-44.
19. Закон України «Про електронну комерцію». URL : <https://sebweo.com/zakon-ukrayini-pro-elektronnu-komertsiyu-osnovni-momenti>.
20. Чому укладання договорів у сфері електронної комерції це не лише *click and tap*. URL : <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/chomu-ukladannya-dogovoriv-u-sferi-elektronnoi-komerciyi-ce-ne-lishe-click-ta-tap.html>.
21. Directive on electronic commerce: Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000. EU Law. 2000. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0031>.
22. Measuring the Information Society Report 2017. URL : <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/mis2017.aspx>.
23. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 6. С. 105-111.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2019.

Kregul Yu., Batrymenko V. Harmonization of the system of regulation of electronic commerce of Ukraine with the EU.

Background. The mechanism of Ukraine's integration with the EU in the field of e-commerce is the basis for effective development of mutual relations in order to deepen bilateral cooperation in the field of electronic transactions. In the context of deepening integration cooperation, the effective harmonization of legal instruments for regulating e-commerce of Ukraine with the EU regulatory system becomes of paramount importance.

Analysis of recent research and publications. The works of both foreign and domestic scientists are dedicated to the study of regulatory and legal issues in the development of the system of international e-commerce, the theoretical aspects of legal mechanisms and the implications of Ukraine's integration into the EU e-commerce system.

However, in this topic, the processes of the relationship between qualitative changes in modern forms of manifestation of the international electronic commerce of Ukraine and structural transformations in the national economy are not sufficiently investigated.

The **aim** of the article. The purpose of the article is to provide scientific substantiation of the legal and economic consequences of harmonization of the system of regulation of electronic commerce of Ukraine with the EU, as well as to identify practical steps to optimize the legal and regulatory framework for functioning of the Ukrainian e-commerce market in the context of the implementation of the Association Agreement.

Materials and methods. The methodological basis of the article is the dialectical method, scientific induction and deduction, the method of comparison and synthesis, the determination of direct and reciprocal relations between economic phenomena and processes, as well as the method of abstraction. The information basis of the article is the legislation of Ukraine, international legal acts, EU legislation, national statistical directories and factual data of monographic and periodical literature.

Results. Harmonization of mechanisms for the functioning of Ukraine's e-commerce with the EU in the context of the implementation of the Association Agreement creates a number of legal and economic implications. Legal implications are expressed in a more structured and orderly definition of entities, objects and procedures that are directly involved in e-commerce processes, which can be divided into three main groups of regulatory system issues, in particular, on status, rights and obligations of sellers, buyers, and information intermediaries in e-commerce, on the order of the execution of the electronic right of the ranks, as well as on the provision of the legal force.

Conclusion. Harmonization of the system of regulation of electronic commerce of Ukraine with the EU without a doubt contributes to the growth of the economy and will allow Ukraine to integrate into the Single Digital Market in the future, as well as gain competitive positions in the field of information and communication technologies in the countries of Central and Eastern Europe.

Keywords: e-commerce, electronic business, harmonization of legal regulation of e-commerce, international electronic commerce, European Union, harmonization of domestic law, Internet technologies.

REFERENCES

1. Williams, D., & D'Souza, C. The Digital Economy. Bank of Canada Review. Retrieved from <http://www.bankofcanada.ca/wp-content/uploads/2017/05/boc-review-spring17-dsouza.pdf> [in English].
2. Hillion, C. A. (2007). New Framework for the Relations between the Union and its East-European Neighbours. *EUI Working Paper Law*, 21, 147-154 [in English].
3. Martens, B., & Duch-Brown, N. (2014). Consumer Benefits from the EU Digital Single Market: Evidence from Household Appliances Markets. Institute for Prospective Technological Studies Digital Economy Working Paper, 03. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2446964> [in English].
4. Vinnyk, O. (2018). Normatyvno-pravove reguljuvannja vidnosyn u sferi cyfrovoi' ekonomiky [Normative-legal regulation of relations in the field of digital economy]. *Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo – Foreign Trade: Economics, Finance, Law*, 2 (97), 124-135 [in Ukrainian].
5. Kostjuchenko, Ja. M. (2011). Pravove reguljuvannja spivrobotnytva Ukrai'ny ta Jevropejs'kogo Sojuzu [Legal regulation of cooperation between Ukraine and the European Union]. Kyi'v: LAT&K [in Ukrainian].
6. Shnyrkov, O. I., Muravjov, V. I., Zablocka, R. O. et. al. (2015). *Ekonomichna asociacija Ukrai'ny z Jevropejs'kym Sojuzom [Economic Association of Ukraine with the European Union]*. Kyi'v: VPC «Kyiv's'kyj universytet» [in Ukrainian].
7. Voznyj, M. I. (2011). Mizhnarodna elektronna torgivlja. Problemy ta perspektyvy rozvytku v Ukrai'ni [International e-commerce. Problems and prospects of development

- in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prac' Bukovyns'kogo universytetu – Collection of scientific works of Bukovyna University*. *Ekonomichni nauky*, 7, 243-252 [in Ukrainian].
8. Vojtko, S. V., Sakalosh, T. V. (2015). Rynok informacijno-komunikacijnyh tehnologij: struktura ta analiz [Information and communication technology market: structure and analysis]. *Vydavnytvo L'vivs'koi' politehniky – L'viv Polytechnic Publishing House*, 594, 384-392 [in Ukrainian].
 9. Malovychko, S. V. (2015). Analiz suchasnyh tendencij ta dynamiky rozvytku elektronnoi' torgivli na pidpryjemstvah Ukrai'ny [Analysis of current trends and dynamics of e-commerce development at Ukrainian enterprises]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, 2, 14-16 [in Ukrainian].
 10. Pysarenko, V. P. (2014). Porivnjal'nyj analiz jevrops'kogo zakonodavstva v galuzi elektronnoho dokumentoobigu [Comparative analysis of European legislation in the field of electronic document circulation]. *Publichne upravlinnja: teorija ta praktyka – Public Administration: Theory and Practice*, 4, 28-33 [in Ukrainian].
 11. The Concept of a «Digital Economy». Retrieved from <http://odec.org.uk/theconcept-of-a-digital-economy> [in English].
 12. Digital Economy and Society Index 201712. Retrieved from <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi> [in English].
 13. Jurchuk, N. P. (2017). Osoblyvosti platizhnogo seredovyssha system elektronnoi' komercii' v Ukrai'ni [Features of the payment environment of e-commerce systems in Ukraine]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannja nauky i praktyky – Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice*, 6, 157-167 [in Ukrainian].
 14. Novely Zakonu Ukrai'ny «Pro elektronnu komerciju» [Novels of the Law of Ukraine «On E-Commerce»]. Retrieved from <http://jurist-blog.com.ua/electronna-comercia.html> [in Ukrainian].
 15. Information Economy Report 2017. UNCTAD. Retrieved from http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ier2017_en.pdf [in English].
 16. Zakon Ukrai'ny Pro Osnovni zasady rozvytku informacijnogo suspil'stva v Ukrai'ni na 2007-2015 roky [The Law of Ukraine on the Basic Principles of the Information Society Development in Ukraine for 2007-2015: activity dated January 9 2007]. *Oficijnyj visnyk Ukrai'ny – Official Bulletin of Ukraine of 12.02.2007*, 8. [in Ukrainian].
 17. Zakon Ukrai'ny Pro elektronnu komerciju [Law of Ukraine On e-commerce activity dated September 3, 2015. № 675-VIII]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/675-19> [in Ukrainian].
 18. Zelisko, A. M., & Bajcar, R. I. (2016). Rozvytok normatyvno-pravovogo reguljuvannja elektronnoi' komercii' v Ukrai'ni [Development of legal regulation of e-commerce in Ukraine]. *Tehnichne reguljuvannja: standartyzacija, sertyfikacija, jakist' – Technical regulation: standardization, certification, quality*, 3, 39-44 [in Ukrainian].
 19. Zakon Ukrai'ny Pro elektronnu komerciju [Law of Ukraine On e-commerce]. Retrieved from <https://sebweo.com/zakon-ukrayini-pro-elektronnu-komerciju-osnovni-momenti> [in Ukrainian].
 20. Chomu ukladannja dogovoriv u sferi elektronnoi' komercii' ce ne lyshe *click and tap* [Why the conclusion of agreements in the field of e-commerce is not just a click and tap]. Retrieved from <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/chomu-ukladannya-dogovoriv-u-sferi-elektronnoyi-komerciji-ce-ne-lyshe-click-ta-tap.html> [in Ukrainian].
 21. Directive on electronic commerce: Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000. EU Law. 2000. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0031> [in English].
 22. Measuring the Information Society Report 2017. Retrieved from <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/mis2017.aspx> [in English].
 23. Koljadenko, S. V. (2016). Cyfrova ekonomika: peredumovy ta etapy stanovlennja v Ukrai'ni i u sviti [Digital economy: preconditions and stages of formation in Ukraine and in the world]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannja nauky i praktyky – Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice*, 6, 105-111 [in Ukrainian].